

Gagnasöfn og SQL

Hjálmtyr Hafsteinsson
Tölvunarfræði
Háskóli Íslands

Efni námskeiðs

- Almennt um gagnasafnskerfi
- SQLite gagnasafnskerfið
- Einfaldar SQL fyrirspurnir
- Meðhöndlun gagna
- Samsöfnun (*aggregates*), hópun (*group by*)
- Töfluskilgreiningar, skorður (*constraints*)

Gagnasafnskerfi

- Gagnasafn er safn gagna á skipulögðu formi
- Gríðarlega útbreidd notkun:
 - Fjármálagögn banka
 - Birgðabókhald verslana
 - Facebook, Twitter, Amazon, ...
 - ...
- Nær öll vefsetur byggja á gagnasafnskerfum
 - Vefsíður "búnar til" upp úr gagnasafni

Eiginleikar gagnasafnskerfa

- Kostir
 - Geyma gögn á öruggan hátt
 - Hraðvirk leit að gögnum
 - Aðgangur frá mörgum notendum samtímis
 - Gögn geymd á skipulögðu formi
- Gallar
 - Flókin og dýr hugbúnaður
 - Henta ekki fyrir lítið gagnamagn
 - Gögn geymd á skipulögðu formi

Venslagagnasöfn

- Byggir á stærðfræðihugtakinu vensl (*relation*)

Dæmi um tvístæð (*binary*) vensl:

$\{(1, 2), (1, 3), (2, 3), (1, 4), (2, 4), \dots\}$

Þetta eru venslin: " $x < y$ "

Hvert stak
kallast *tvennd*

Annað dæmi:

$\{(Jón, 895-4321), (Gunná, 555-1234), \dots\}$

Þetta eru venslin: " x hefur símanúmer y "

Grunnmengi (*domain*)

- Hvert stak í tvennd (eða n -d) kemur úr mengi
 - Í venslunum $\{ (1, 2), (1, 3), \dots \}$
 - Bæði stökin koma úr mengi jákvæðra heiltalna
 - Í venslunum $\{ (\text{Jón}, 895-4321), \dots \}$
 - Fyrra stakið úr mengi mannanafn (eða einhverjum hópi)
 - Seinna stakið úr mengi löglegra símanúmera
- Aðeins stök úr menginu geta verið í þessu sæti

Töflur og vensl

- Vensl eru oft táknuð sem töflur

Nafn mengis sem þessi stök koma úr

Dálkur

Nafn	Sími
Jón	895-4321
Gunna	555-1234
⋮	⋮

Lína

Ath: Taflan er mengi lína

Hönnun gagnasafna

- Gögn eru annað hvort upplýsingar um hlut eða upplýsingar um tengingar hluta
 - Hvorutveggja geymt sem vensl (töflur)

Kostir venslalíkansins

- Einfalt gagnsætt líkan
 - Allt er töflur!
- Traustar stærðfræðilegar undirstöður
 - Venslareikningur, mengi
- Passar oftast vel við raunveruleg gögn
- Hraðvirkar útfærslur
 - Nær öll gagnasafnskerfi í dag

SQLite

- Frítt einfalt venslagagnasafnskerfi
 - Hefur nær allar SQL skipanir
 - Mjög auðvelt í uppsetningu
 - Innan við 1MB að stærð!
- Notað mjög víða
 - Innbyggð í Firefox, iPhone, Android, Skype, Photoshop, iTunes, ...

SQLite

- Heimasíða þess:
<http://www.sqlite.org>
- Náð í SQLite og sýnisgagnasafn:
<https://hjalmtyr.github.io/SQL1/>
 - Upplýsingar vegna útleigu á sumarhúsum:

felagar	upplýsingar um félagsmenn
sumarhus	upplýsingar um sumarhús
leigur	upplýsingar um leigur

SQLite skipanaskel

- Við notum SQLite í gegnum skipanaskel
 - Leyfir okkur að einbeita okkur að SQL
 - Öll stærri gagnasafnskerfi hafa þannig viðmót
 - Allir "alvöru" notendur gagnasafnskerfa nota skipanalínuviðmót!
- Það eru til grafísk viðmót (*GUI*) fyrir SQLite
 - Listi af þeim er á heimasíðu námskeiðs
 - Þau gefa betri yfirsýn yfir gagnasafn með mörgum töflum

Verkefni

- Ná í SQLite og sýnisgagnasafn
 - Tvær skrá fyrir hvert stýrikerfi
 - Vista í nýju skráarsafni (t.d. **D:\SQL**)
- Keyra **sqlite3.exe** (eða **sqlite3**)
- Opna sýnisgagnasafn:
 - Nota SQLite skipunina:
.open sumarhus.db
- Prófa nokkrar af skipununum á blaðinu

SQL fyrirspurnarmálið

- SQL hannað hjá IBM ~1972
- Byggir á fræðilegu líkani fyrir vensl
- Inniheldur margar gerðir skipana
 - Ein aðalskipun: **SELECT**
 - Aðrar skipanir vinna með töflur og gögn:
 - Búa til, breyta og eyða töflum
 - Setja inn, breyta og eyða gögnum
 - Breyta skipulagi gagnanna

SQL fyrirspurnir

- SQL fyrirspurnir segja hvaða gögn við viljum, ekki hvernig þau eru fundin
 - Skipunin skilgreinir mengi gagnanna sem við viljum fá

Hvað viltu?

Ég ætla að fá 12" Ítalskan BMT í hvítu brauði með öllu grænmeti nema jalapeno

Hvernig á
að fá það?

Taktu hvítt brauð, skerðu það, náðu síðan í salami, pepperoni og skinku, ...

Fyrirspurnir

- `SELECT` skipunin nær í innihald tafla

`select nafn from felagar;`

Dálgur í töflunni
`felagar`

Taflan heitir
`felagar`

Muna eftir
semíkómmu

Fyrirspurnir

- Getum fengið fleiri dálka

```
select nafn, inng_ar from felagar;
```


Teljum upp
dálkanöfn

Fyrirspurnir í SQLite

- Útkoman er ekki sérlega flott:

```
Gunnar|2017  
Erla|1994  
...
```

- Getum látið SQLite setja úttakið í dálka með nöfnum dálkanna:

```
.mode column
```

Ath: Skipanir til SQLite byrja á **punkti** og enda **ekki** á semíkommu

Fyrirspurnir

- Getum fengið alla dálka með *

```
select * from felagar;
```

Ekki ráðlegt að nota * í raunverulegri notkun.
Vitum þá ekki hversu marga dálka við fáum.
Tölur breytast gjarnan yfir tíma.

Röð úttaks

- Úttakið kemur í "einhverri röð"
 - Líklega eftir því hvenær gögnin voru sett inn
- Línurnar eru stök í mengi
 - Stök í mengi hafa enga sérstaka röð
- Til að raða úttakinu notum við **order by**:

```
select nafn, inng_ar from felagar  
order by inng_ar;
```

Röð úttaks

- Hægt að raða eftir mörgum dálkum

```
select nafn, inng_ar from felagar  
order by inng_ar, nafn;
```

Hér er raðað fyrst eftir **inng_ar** í hækkandi röð og síðan í stafrófsröð eftir nafni innan hvers árs

Röð úttaks

- Sjálfgefið er að raðað sé í hækkandi röð
 - Getum raðað í lækkandi röð með **desc**

```
select nafn, stig from felagar  
order by stig desc;
```

Hér koma hæstu stigin fyrst

desc er stytting á orðinu "descending"
Hægt að nota **asc** fyrir hækkandi röð

Margir röðunardálgar

- **desc** (eða **asc**) á aðeins við dálkinn sem það stendur við

```
select nafn, stig, inng_ar from felagar  
order by stig desc, inng_ar;
```

Hæstu stig fyrst og síðan í hækkandi röð
eftir inngönguári ef stig þau sömu

Takmarka fjölda lína

- Stundum viljum við ekki fá allar línur
 - Getum takmarkað fjöldann með `limit`

```
select nafn, stig from felagar
order by stig desc
limit 3;
```

Ath: Línuskipting
breytir engu

Sýnir þá þrjá félaga sem hafa flest stig

Ath: Ekkert vit í að nota `limit` nema með `order by`

Sleppa línum

- Stundum viljum við ekki fyrstu 3 línurnar, heldur næstu 3
 - Bætum þá `offset` við `limit`

```
select nafn, stig from felagar
order by stig desc
limit 3 offset 3;
```

`offset x` sleppir
`x` fyrstu línunum

Sýnir þá þrjá félaga sem eru í fjórða,
fimmta og sjötta sæti yfir flest stig

Æfingar

- Sýna sumarhús í hækkandi röð eftir fjölda rúma og lækkandi röð eftir stærð
- Sýna upplýsingar um stærsta sumarhúsið
- Sýna nöfn og inngönguár þriggja nýjustu félagsmannanna
- Sýna dagsetningu næstnýjustu leigunnar

Velja út línur

- Notum skilyrði í **where**-hluta

```
select nafn, stig from felagar  
where stig > 400;
```

Sýnir nafn og stig þeirra sem hafa fleiri en 400 stig

```
select * from felagar  
where nafn='Gunnar' ;
```

Sýnir alla dálka þeirra sem heita Gunnar

Velja út línur

- Fleiri dæmi

```
select * from felagar  
      where nafn <> 'Gunnar';
```

Ath.: Notum einfaldar gæsalappir fyrir strengi

```
select * from felagar  
      where inng_ar >= 2000;
```

Allir sem gerðust félagar á þessari öld

Flóknari skilyrði

- Sameinum skilyrði með **and** og **or**

```
select * from felagar  
    where stig >= 200 and stig <= 400;
```

Allir með stig á bilinu 200 til 400

```
select * from felagar  
    where stig between 200 and 400;
```

Jafngild skipuninni að ofan

Flóknari skilyrði

- Hægt að nota útreikning í skilyrðum

```
select * from felagar  
  where stig > 300  
    and 2023-inng_ar > 10;
```

Í SQLite er hægt að fá núverandi ártal með
`strftime('%Y', 'now')`

Mismunandi milli gagnasafnskerfa hvernig
núverandi dagsetning er fengin

Möguleg vandamál

- Finna þá félaga með fleiri en 400 stig sem gengu í félagið 2016 eða 2017

```
select * from felagar
      where inng_ar = 2016
            or inng_ar = 2017
            and stig >= 400;
```

48	Gunnar	107	450	2017
64	Helga	112	55	2016

Helga er aðeins
með 55 stig!

Hvert er vandamálið?

- Virkinn **and** hefur hærri forgang en **or**
 - Þurfum að nota sviga til að fá rétta útkomu

```
select * from felagar
      where (inng_ar = 2016
             or inng_ar = 2017)
      and stig >= 400;
```

Þetta er svipað og í segðinni $5 - 2 * 3$
Útkoman er $5 - 6 = -1$, en ekki $3 * 3 = 9$

Æfingar

- Sýna sumarhús með fleiri en 6 rúm
- Sýna leigur á árinu 2022
- Sýna alla félaga í Reykjavík eða Kópavogi sem hafa minna en 200 stig
- Sýna þann félaga sem býr utan Reykjavíkur sem hefur mestan fjölda stiga

Reglulegar segðir

(regular expressions)

- Hægt að nota *algildisstafi* (wildcards)
 - Notum þá með orðinu **like**

```
select * from sumarhus  
where stadur like 'Husaf%';
```

Sýnir öll sumarhús með staðsetningu sem byrjar á 'Husaf'

Táknið % parast á móti 0 eða fleiri stöfum

Reglulegar segðir

- Annað dæmi

```
select * from felagar  
      where nafn like '%i%';
```

Sýnir alla félagar með nöfn sem innihalda i

- Hvað með?

```
select * from felagar  
      where nafn like '%';
```

Reglulegar segðir

- Táknið `_` passar við nákvæmlega einn staf

```
select * from felagar  
where nafn like '_____';
```

4 _ tákn

Sýnir alla félagar með 4ra stafa nöfn

- Finna nöfn með 5 eða fleiri stafi:

```
select * from felagar  
where nafn like '_____ %';
```

5 _ tákn

Reglulegar segðir

- Viljum finna félaga með nöfn sem eru 4 stafir eða styttri

- Ein leið:

```
select * from felagar
      where nafn like '_' or
      nafn like '__' or
      ...;
```

- Betri leið:

```
select * from felagar
      where nafn not like '____%';
```

Hástafir/lágstafir í **like**

- Sjálfgefið er að **like** geri ekki greinarmun á hástöfum og lágstöfum
 - Hægt að breyta því:

```
pragma case_sensitive_like = on;
```

- Þá skilar þessi skipun engri niðurstöðu:

```
select * from felagar  
where nafn like 'gunnar';
```

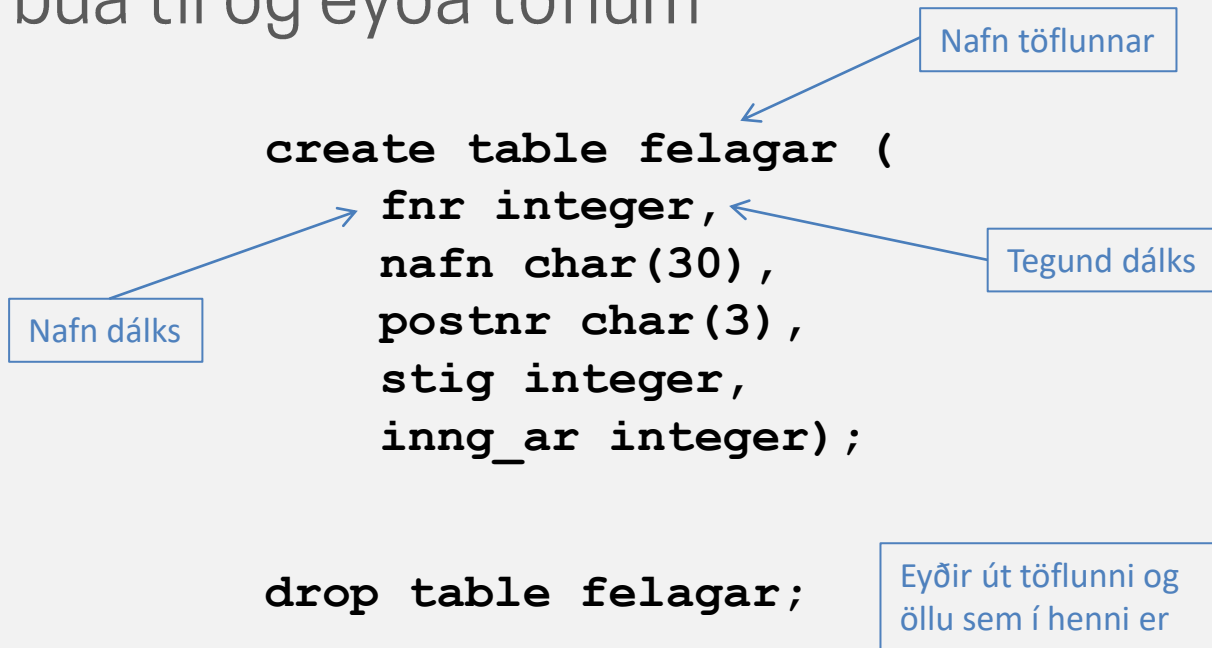
pragma er óstöðluð skipun, sem hægt er að nota til að breyta hegðun SQLite á ýmsa vegu

Æfingar

- Sýnið öll sumarhús með textann "vatn" í nafninu
- Sýnið allar leigur í júlí, óháð ári
- Sýnið alla félagsmenn með nafn sem endar á "a" og hafa meira en 200 stig

Aðrar skipanir í SQL

- Að búa til og eyða töflum

Aðrar skipanir í SQL

- Setja inn gögn

```
insert into felagar  
  (fnr, nafn, postnr, stig, inng_ar)  
values (55, 'Axel', '108', 50, 2023);
```

Má sleppa því að telja upp dálkana ef öll gildi til staðar

Ef ekki sett gildi í einhvern dálk þá
verður hann tómur (þ.e. **NULL**)

Aðrar skipanir í SQL

- Eyða gögnum

```
delete from felagar  
where fnr = 55;
```

Eyðir út öllum línum sem uppfylla skilyrðið

- Ef skilyrðið vantar þá er öllum línum eytt!

```
delete from felagar;
```

Aðrar skipanir í SQL

- Breyta gögnum

```
update felagar  
  set postnr = '101'  
  where fnr = 31;
```

Breytir öllum línum sem uppfylla skilyrðið

```
update felagar  
  set stig = stig - 50  
  where nafn = 'Rakel';
```

Æfingar

- Hækkið stigin hjá öllum félagsmönnum um 50
- Búið til töfluna **tilraun** með dálkunum **a** (heiltala) og **b** (10 stafa texti)
 - Setjið eina línu inní töfluna **tilraun**
 - Skoðið töfluna með **select**
 - Eyðið töflunni

Innflutningur gagna

- Gagnasafnskerfi hafa líka sérstakar skipanir til að hlaða inn gögnum
 - Mismunandi skipanir milli kerfa, ekki hluti af SQL
 - Gögn oftast á CSV-formi (*Comma Separated Values*)
 - Aðskilnaðartákn geta verið , ; : | TAB
 - Nú að verða algengara að nota XML
 - Oftast hraðvirkara en að nota margar **insert**-skipanir

Gagnainnflutningur í SQLite

- SQLite hefur skipunina **.import** til að lesa gögn inní töflu

.import gogn.csv felagar

↑
nafn á skrá

↑
nafn á töflu

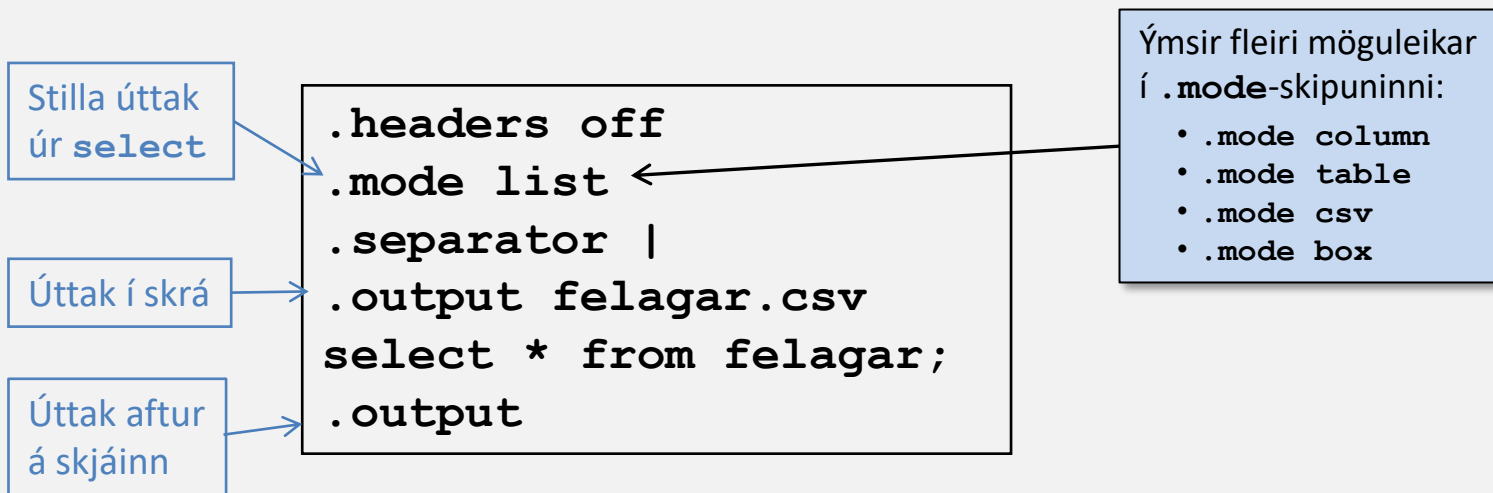
- Skráin þarf að nota rétt aðskilnaðartákn (|)
 - Hægt að breyta því með skipuninni **.separator**

.separator ;

Hér eftir er búist við aðskilnaðartákninu ; í innlesnum skráum

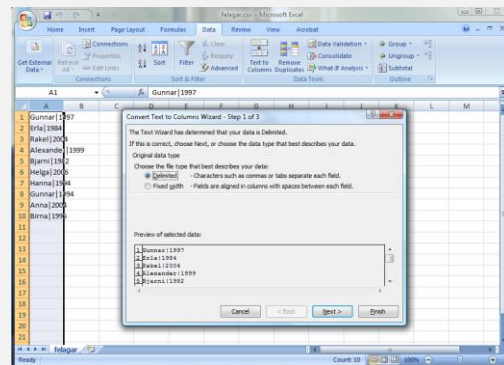
Gagnaútflutningur í SQLite

- Notum **select**-skipun til að búa til gagnaskrá á CSV-formi

Gögn úr SQLite

- Opnið skránnu **felagar.csv** í Excel
 - Fara í "*Data*" valmynd
 - Velja fyrsta dálk skjalsins og smella á "*Text to Columns*"
 - Velja svo "*Delimited*"
 - og svo táknið "|"

Skipanaskrár í SQLite

- Algengt að búnað séu til skrár með SQL skipunum til að skilgreina töflur
- Skipunin **.read** í SQLite les og framkvæmir slíka skrá

.read sumarhus.sql

Sjá þessa skrá á
<https://hjalmtyr.github.io/SQL1/>

Skipanaskrá í SQLite

- Skipunin **.dump** skrifar allt gagnasafnið út
 - Til að skrifa það í skipanaskrá þarf að nota **.output**

```
.output sumarhus1.sql
```

```
.dump
```

```
.output stdout
```

- Einnig hægt að skrifa út einstakar töflur

```
.dump felagar
```

Æfingar

- Náið í skipanaskránnu **countries.sql**
- Lesið hana inní SQLite
- Skoðið nýju töfluna **countries**
- Setjið innihald töflunnar í CSV-skrá
- Flytjið CSV-skránnu inn í Excel
- Tæmið töfluna **countries** (með **delete**)
- Hlaðið inn í hana úr CSV-skránni

Samsöfnun gagna

(*aggregates*)

- Viljum stundum finna heildarupplýsingar um gögn

```
select avg(stig)  
from felagar;
```

- Getum fengið meðaltal yfir hluta gagnanna

```
select avg(stig) from felagar  
where inng_ar < 2010;
```

Samsöfnun gagna

- Summa yfir dálk

```
select sum(stig) from felagar;
```

- Hágildi og lággildi

```
select max(stig) from felagar  
       where postnr < 170;
```

```
select min(inng_ar) from felagar;
```

Samsöfnun gagna

- Telja allar línur

```
select count(*) from felagar;
```

- Telja gildi í dálki

```
select count(inng_ar) from felagar;
```

- Telja ólík gildi í dálki

```
select count(distinct inng_ar)  
from felagar;
```

Hópun gagna (*group by*)

- Viljum finna meðalfjölda stiga eftir póstnúmeri
 - Gætum gert nokkrar fyrirspurnir

```
select avg(stig) from felagar  
where postnr = '101';
```

og síðan eins fyrir '107', '110', o.s.frv.

- Betra að búa til hópa með **group by** og finna meðaltal innan hvers hóps

```
select postnr, avg(stig) from felagar  
group by postnr;
```

Reglur um hópun

- Aðeins hægt að sýna dálka sem koma fyrir í **group by**-hlutanum

```
select postnr, nafn, avg(stig) from felagar  
group by postnr;
```

Hvaða gildi ætti nafn að hafa fyrir tiltekið pósthúmer?

Þetta er reyndar leyft í SQLite!
Hver er útkoman?

Reglur um hópun

- Má nota fleiri en einn dálk í **group by**
 - Þá er hópað á alla dálkana

```
select postnr, inng_ar, avg(stig)
  from felagar
 group by postnr, inng_ar;
```

Fyrir hvert ólíkt gildi á (póstnúmer, inngönguár)
er fundinn meðalstigafjöldi félaga með þau gildi

Hópun og röðun

- Oft er úttakið raðað eftir hópum

```
select postnr, avg(stig) from felagar  
group by postnr;
```

Gefur úttak í röð eftir póstnúmerum

- Þetta fer eftir útfærslu
 - Til að vera viss um röðun þarf að nota **order by**

```
select postnr, avg(stig) from felagar  
group by postnr  
order by postnr desc;
```

Velja úr hópa

- Viljum ekki sýna alla hópa
 - Veljum línur inní hópa með **where**
 - Veljum hópa til að sýna með **having**

```
select postnr, avg(stig) from felagar  
group by postnr  
having postnr < 170;
```

Meðalfjöldi stiga eftir póstnúmeri í [Reykjavík](#)

Velja úr hópa

- Getum valið hópa með flóknari skilyrðum

Finna meðalfjölda stiga eftir póstnúmerum í Reykjavík með a.m.k. tvo félaga

Velur línur
inn í hópana

Velur hópa
til birtingar

```
select postnr, avg(stig) from felagar  
  where postnr < 170  
  group by postnr  
  having count(*) >= 2;
```

Æfingar

- Sýna heildarfjölda daga í útleigu fyrir hvert sumarhús
- Sýna fjölda leiga eftir dagafjölda (þ.e. helgar- eða vikuleiga)
- Sýna meðalfjölda stiga eftir inngönguári, ef fleiri en einn á því ári

Form **select** skipunar

```
SELECT <dálkar eða útreikningur>  
      FROM <tafla>  
      WHERE <skilyrði>  
      GROUP BY <dálkar>  
      HAVING <skilyrði>  
      ORDER BY <dálkar>  
      LIMIT <tala> OFFSET <tala>;
```

Almennt form **select** skipunar

```
[ WITH [ RECURSIVE ] with_query [, ...] ]
SELECT [ ALL | DISTINCT [ ON ( expression [, ...] ) ] ]
    * | expression [ [ AS ] output_name ] [, ...]
    [ FROM from_item [, ...] ]
    [ WHERE condition ]
    [ GROUP BY expression [, ...] ]
    [ HAVING condition [, ...] ]
    [ WINDOW window_name AS ( window_definition ) [, ...] ]
    [ { UNION | INTERSECT | EXCEPT } [ ALL ] select ]
    [ ORDER BY expression [ ASC | DESC | USING operator ] [ NULLS { FIRST | LAST } ] [, ...] ]
    [ LIMIT { count | ALL } ]
    [ OFFSET start [ ROW | ROWS ] ]
    [ FETCH { FIRST | NEXT } [ count ] { ROW | ROWS } ONLY ]
    [ FOR { UPDATE | SHARE } [ OF table_name [, ...] ] [ NOWAIT ] [...] ]

where from_item can be one of:

    [ ONLY ] table_name [ * ] [ [ AS ] alias [ ( column_alias [, ...] ) ] ]
    ( select ) [ AS ] alias [ ( column_alias [, ...] ) ]
    with_query_name [ [ AS ] alias [ ( column_alias [, ...] ) ] ]
    function_name ( [ argument [, ...] ] ) [ AS ] alias [ ( column_alias [, ...] | column_definition [, ...] ) ]
    function_name ( [ argument [, ...] ] ) AS ( column_definition [, ...] )
    from_item [ NATURAL ] join_type from_item [ ON join_condition | USING ( join_column [, ...] ) ]

and with_query is:

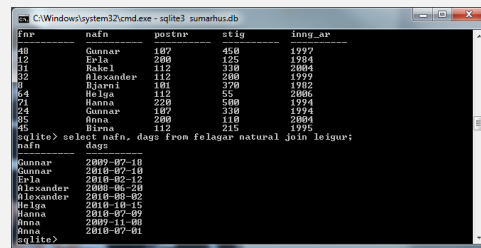
    with_query_name [ ( column_name [, ...] ) ] AS ( select )

TABLE { [ ONLY ] table_name [ * ] | with_query_name }
```

Önnur SQLite viðmót

- Skipanaskelin er einföld og þægileg

- en þarf að muna skipanir
- erfiðara að fá yfirlit yfir gagnasafnið

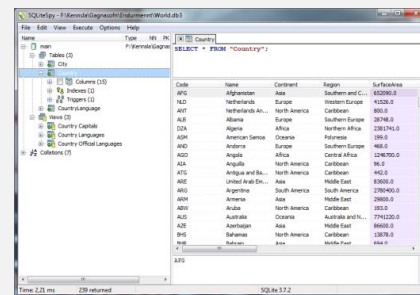
```
C:\Windows\system32\cmd.exe - sqlite3 sumathus.db

for
nfn      postnr  stig    smg_ar
10       Gunnar  107     450    1997
12       Erla    200     125    1984
11       Rachel  112     310    2008
12       Alexander 112    200    1999
64       Björn   106     370    1912
71       Helga   112     55     2006
74       Hanna   220     500    1994
74       Gunnar  157     330    1994
85       Anna    200     110    2004
85       Birna   112     215    1995

sqlite> select nfn, days from felagar natural join leiguri;
nfn      days
Gunnar   2009-07-10
Gunnar   2010-07-10
Erla     2010-02-12
Alexander 2008-06-20
Alexander 2010-08-02
Helga    2010-10-15
Hanna    2010-07-09
Anna     2007-11-00
Anna     2010-07-01
```

- Grafísk viðmót

- líkari venjulegum forritum
- en óstöðluð og hafa mism. möguleika

DB Browser for SQLite

- Opinn og frír hugbúnaður
- Til fyrir Windows, Mac, Linux, FreeBSD
- Nokkuð örar uppfærslur
- Margvíslegir eiginleikar:
 - Innflutningur/útflutningur gagna
 - Gandálfar til að búa til töflur og fleira
 - Auðvelt að breyta stillingum gagnasafns
 - Hægt að sjá lista yfir allar framkvæmdar SQL skipanir

DB Browser for SQLite - D:\OneDrive - Háskóli Íslands\Endurmennt\SQL\okt2019-\sumarhus.db

File Edit View Tools Help

New Database Open Database Write Changes Revert Changes Open Project Save Project Attach Database Close Database

Database Structure Browse Data Edit Pragmas Execute SQL

SQL 1

```
1 select * from felagar
```

	fnr	nafn	postnr	stig	inng_ar
1	48	Gunnar	107	450	2007
2	12	Erla	200	125	1994
3	31	Rakel	112	330	2004
4	32	Alexander	112	200	2009
5	8	Bjarni	101	370	1992
6	64	Helga	112	55	2006

Result: 10 rows returned in 22ms
At line 1:
select * from felagar

Edit Database Cell

Mode: Text

Import Export Set as NULL

112

Type of data currently in cell: Text / Numeric
3 char(s)

Apply

DB Schema

Name	Type	Schema
Tables (3)		
> felagar	CREATE TABLE felagar(fnr integer, nafn	
> leigur	CREATE TABLE leigur(fnr integer, husnr	
> sumarhus	CREATE TABLE sumarhus(husnr integer,	
Indices (0)		
Views (0)		
Triggers (0)		

SQL Log Plot DB Schema

UTF-8

sqliteonline.com

- SQLite í vafra
- Einfalt viðmót til að vinna með SQLite gagnasöfn
- Byggir á [sql.js](#)
 - C-kóði fyrir SQLite þýddur yfir í Javascript
- Ágætt til að æfa SQL
- Engin uppsetning á tölvu

SQL OnLine IDE

https://sqliteonline.com

File Owner DB Run Export Import Sign in

sumarhus.db

Table

- felagar
- leigur
- sumarhus

SQLite

MariaDB

PostgreSQL

MS SQL

sumarhus.db

```
1 SELECT * FROM felagar
```

fnr	nafn	postnr	stig	inng_ar
48	Gunnar	107	450	2017
12	Erla	200	125	1994
31	Rakel	112	330	2014
32	Alexander	112	200	2009
8	Bjarni	101	370	2002
64	Helga	112	55	2016
71	Hanna	220	500	2014
24	Gunnar	107	330	1999
85	Anna	200	110	2014
45	Birna	112	215	2015

BUY

ADS

NULL gildi

- SQL leyfir dálkum að hafa sérstök NULL gildi
 - Ef gildið er óþekkt, t.d. fæðingardagur
 - Ef gildið á ekki við, t.d. nafn á maka
- Merkingin er að gildi vanti
 - Fáum þau ef gildi vantar í **insert**-skipun

```
insert into felagar (fnr, nafn, inng_ar)  
values (66, 'Helgi', 2023);
```

NULL gildi í SQLite

- SQLite sýnir tóman streng fyrir NULL gildi

66|Helgi|||2023

Útkoma úr **select**-skipun
eftir síðustu innsetningu

- Hægt að sýna NULL gildi:

.nullvalue NULL

Texti sem við ákveðum

Samanburður með NULL

- Allar aðgerðir þar sem annað gildið er NULL gefa gildið NULL
Ef x er NULL þá er gildið á $(x + 3)$ líka NULL
- Í samanburði þar sem annað gildið er NULL verður útkoman sanngildið Óþekkt
 - Höfum sanngildin Satt og Ósatt, nú eru þrjú sanngildi

Sanngildið Óþekkt

- Nú þurfa rökaðgerðirnar AND, OR og NOT að ráða við gildið Óþekkt
 - Helstu breytingar:

Satt AND Óþekkt	gefur	Óþekkt
Ósatt AND Óþekkt	gefur	Ósatt
Ósatt OR Óþekkt	gefur	Óþekkt
Satt OR Óþekkt	gefur	Satt
NOT Óþekkt	gefur	Óþekkt

NULL í `select` skipunum

- `select` skilar öllum þeim línum þar sem skilyrðið í `where`-hluta er Satt
- Hvað með þegar skilyrðið er Óþekkt?
 - Sú lína er ekki með (þ.e. eins og gildið væri Ósatt)

```
select * from felagar  
where stig < 200;
```

Skilar ekki línu sem hefur **NULL** í `stig`

Dæmi um NULL

```
select * from felagar  
where stig = 200 or stig <> 200;
```

Þetta ættu að vera allir, en fáum
samt ekki þá sem hafa **NULL** í stig

```
select * from felagar  
where 0*stig = 0;
```

Ef stig er **NULL** þá hefur 0*stig
gildið **NULL**, sem er ekki = 0

Að finna NULL gildi

- Hvernig finnum við hvort lína hafi gildið NULL í dálki?

```
select * from felagar  
where stig = NULL;
```

Ef annað gildið í samanburði hefur gildið **NULL** þá er útkoman **Óþekkt**, ekki **Satt**


```
select * from felagar  
where stig is NULL;
```

Sérstakur samanburður sem skilar **Satt** eða **Ósatt**

Töfluskilgreiningar og NULL

- Leyfum ekki sumum dálkum að vera NULL
 - Látum vita af því í skilgreiningu töflunnar

```
create table felagar (  
    fnr integer not NULL,  
    nafn char(30) not NULL,  
    postnr char(3),  
    stig integer,  
    inng_ar integer);
```


Ráðum því sjálf
hvaða dálkar
mega ekki vera
NULL

Æfingar

- Setjið línu inn í töfluna **felagar** með engum stigum.
 - Sýnið félaga í röð eftir stigum. Koma NULL með?
 - Finnið meðalfjölda stiga hjá félagsmönnum. Er NULL gildið með?
- Breytið skilgreiningu töflunnar **sumarhus** þannig að **fermetrar** megi ekki vera NULL
 - Reynið síðan að setja inn NULL þar

Heilleiki gagna (*data integrity*)

- Mjög mikilvægt að gögn í gagnasafninu séu rétt
 - Erfitt að eiga við gölluð gögn í gagnasafninu
 - Gefa rangar niðurstöður
 - Erfitt að finna og leiðrétta á öllum stöðum
 - Betra að koma í veg fyrir að röng/gölluð gögn fari inní safnið í upphafi
 - Staðreyna inntak, t.d. vartöluprófa kennitölur í inntaki
 - Nota skorður (*constraints*) á töflur

Lyklar (*keys*)

- Lykill er dálkur (eða safn dálka) sem ákvarðar línu einkvæmt
 - Í töflunni **felagar**:
 - postnr** er ekki lykill (margar línur með sama gildi)
 - nafn** er ekki lykill (margir geta heitið sama nafni)
 - fnr** er lykill (við búum dálkinn til þannig!)
- Ræðst af eðli gagnanna hvor dálkur sé lykill
 - Er kennitala lykill?
 - Hvað með Gervimaður útlönd (010130-7789)?

Samsettir lykklar

- Í töflum fyrir tengsl á milli hluta eru lykklar oft samsettir úr lykllum hlutanna
 - Lykill í **leigur** er samsettur úr **fnr**, **husnr** og **dags**
 - Ekki nóg að vita bara **fnr** og **husnr**
- Þurfum sjálf að ákveða hvort tiltekin svið myndi lykil
 - Til dæmis ef enginn má leigja bústað oftari en einu sinni þá er {**fnr**, **husnr**} lykill fyrir **leigur**

Aðallykill (**primary key**)

- Getum látið gagnasafnskerfið vita um lykla í skilgreiningu töflunnar

Hver tafla getur
aðeins haft einn
primary key

```
create table felagar (  
    fnr integer primary key,  
    ...  
);
```

```
create table leigur (  
    ...  
    primary key (fnr, husnr, dags));
```

Skorður (*constraints*)

- Skilgreining á aðallykli er dæmi um skorðu
 - Aðrar skorður:

unique - segir að dálkurinn sé einkvæmur

not null - segir að dálkurinn verði að hafa gildi

default - gefur sjálfgefið gildi á dálkinn

check (*skilyrði*) - tryggir að *skilyrði* sé uppfyllt

Dæmi um skorður

```
create table felagar(  
  fnr integer primary key not null,  
  nafn char(30) not null,  
  postnr char(3),  
  stig integer default 0,  
  inng_ar integer check(inng_ar > 1900),  
  constraint pnr_check(postnr>'100'  
    and postnr<='999')  
);
```


Aðallykill

Sjálfgefið gildi

Almenn
skorða

Skorða með nafni

Hvað næst?

- Framhaldsnámskeið hjá EHI: SQL fyrirspurnarmálið
 - Töflutengingar (*join*)
 - Undirfyrirspurnir (*subqueries*)
 - Notkun á mengjavirkjum (*set operators*)
 - Sýndartöflur, vísar, hönnun gagnasafna, ...
- Kennsluefni á Vefnum:
 - SQL kennsluefni á heimasíðu
 - Háskólanámskeið um Gagnasafnsfræði